

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistallenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Tervo, J., Volanen, S. & Botha, E. (2023) Raskaus ja äitiys hedelmöityshoitojen jälkeen.
Kättilölehti, 2023:3, s. 60-62.

URL: <https://suomenkatiloliitto.fi/katilolehdet/numero-3-2023/>

Raskaus ja äitiys hedelmöityshoitojen jälkeen

Hedelmöityshoitojen läpikäyminen voi vaikuttaa naisen kokemukseen raskaudesta ja äitiydestä. Kätilön olisi hyvä olla tukena läpi matkan, jotta nainen voi kokea tulleen kuulluksi ja ymmärretyksi.

Lapsettomuus ja sen hoitoprosessi on monille raskas kokemus, joka voi vaikuttaa äitiysidentiteetin rakentumiseen ja siihen, kuinka nainen suhtautuu raskauteen ja äitiyteen. Tahattomalla lapsettomuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa raskaus ei ala syystä tai toisesta vuoden kuluessa ehkäisyn poisjättämisestä, vaikka yhdynnät ovat olleet säännöllisiä. Tahaton lapsettomuus jaetaan edelleen käsitteisiin primaarinen ja sekundaarinen lapsettomuus. Primaarisesti lapsettomat eivät ole koskaan olleet raskaana, kun taas sekundaarisesti lapsettomilla uusi raskaus ei ala aikaisemmasta onnistumisesta huolimatta. Tahattoman lapsettomuuden kokemukset ovat yleisiä ja on arvioitu, että kaikista pareista Suomessa jopa 15 % kärsii tahattomasta lapsettomuudesta jossakin vaiheessa elämäänsä. Lapsettomuustutkimuksiin hakeutuu Suomessa vuosittain noin 3000–4000 paria tai itsellistä naista. THL:n tilaston mukaan vuonna 2020 4,9 % Suomessa syntyneistä lapsista oli saanut alkunsa hedelmöityshoitoista.

Lapsettomuuden hoitoon ei ole laadittu Käypä hoito -suositusta, vaan hoitoihin hakeutuvan parin hoitopolku

**Raskauden ja äitiyden
oletetaan usein olevan
korjaava kokemus
lapsettomuuden jälkeen,
mutta tutkimusten
mukaan kokemus
lapsettomuudesta ei
pääty lapsen syntymään.**

määritetään aina yksilöllisesti taustalla olevien syiden ja parin toiveiden mukaisesti. Lisäksi hoidon suunnittelussa otetaan huomioon lapsettomuuden kesto ja naisen ikä. Ennen varsinaisten hedelmöityshoitojen aloittamista pyritään puuttumaan hedelmällisyyttä heikentäviin tekijöihin, kuten yli- tai alipainoon ja tupakointiin.

Lapsettomuus ja sen hoidot voivat aiheuttaa masennusoireita, voimakasta stressiä ja vaikeuksia ihmissuhteissa.

Moni kokee lapsettomuuden olevan sihenastisen elämänsä vaikein kokemus ja kuvailee hoitojen läpikäymistä vuoris-toratana, jossa tunteet vaihtelevat jatkuvasti toivon ja epätoivon välillä. Raskauden ja äitiyden oletetaan usein olevan korjaava kokemus lapsettomuuden jälkeen, mutta tutkimusten mukaan kokemus lapsettomuudesta ei pääty lapsen syntymään.

Lapsettomuuden jälkeinen raskaus lisää huolia ja pelkoja

Hedelmöityshoitoja läpikäyneet naiset kokivat erilaisia pelkoja ja huolia raskautensa aikana. Huolenaiheina olivat muun muassa keskenmenon ja kohtukuoleman pelko. Naiset pelkäsivät myös synnynnäisiä epämuodostumia, kromosomipoikkeavuuksia, ennen aikaista synnytystä sekä lapsen mahdollisia sairauksia. Naisia huoletti myös hedelmöityshoitojen turvallisuus ja oikeellisuus.

Raskauden alussa monet naisista pitivät raskausuutisen itsellään, koska he pelkäsivät, kuinka perhe ja ystävät tulisivat reagoimaan vauvan mahdolliseen menetykseen. Osa naisista tarkkaili raskauden aikana sikiön liikkeitä jatkuvasti varmistuakseen tämän hyvinvoinnis-

ta. Naiset huolestuivat, jos he aistivat minkäänlaisia muutoksia sikiössä. Esi-merkiksi sikiön hetkellisesti vähentyneet liikkeet saattoivat aiheuttaa huolta, vaikka naiset tiesivät tämän kuuluvan normaaliin raskauteen.

Varmistaakseen sikiön turvallisuuden monet naisista kiinnittivät erityistä huomiota turvalliseen kuntoiluun ja riittävään vitamiinien saantiin. Osa saattoi jopa lopettaa työnsä vähentääkseen mahdollisia riskejä. Naiset kuvailivat hoitoprosessin tapahtuvan hyvin kontrolloidusti ja ennalta määrättyllä tavalla ja kokivat siihen liittyvän jatkuvan tarkkailun saaneen heidät stressaantuneiksi. Fyysisten ja psyykkisten vaikeuksien koettiin kuitenkin olleen kaiken sen arvoista, kun raskaus lopulta oli onnistunut. Naiset myös uskoivat lapsensa olevan huolellisesti kliinisesti valittu, ja sen vuoksi terveempiä kuin spontaanisti alkaneissa raskauksissa.

Äidit pyrkivät täydelliseen vanhemmuuteen

Lapsettomuus ja hedelmöityshoidot vaikuttivat raskausajan lisäksi naisten kokemuksiin lapsivuodeajasta. Äidiksi tultuaan naiset pelkäsivät lapsen menettämistä ja olivat huolissaan yhteisen ajan puutteesta kumppaninsa kanssa. Läheisten ilmaisemat pelot ja huolenaiheet lisäsivät osalla pelkoa sekä raskausajasta että äitiydestä. Osa äideistä myös pelkäsi jo etukäteen mahdollista uuden hedelmöityshoitoprosessin aloittamista ja sitä, että heidän saamansa lapsi jäisi ainoaksi.

Äitien motivaatio vanhemmuutta kohtaan oli todennäköisemmin korkeampi kuin spontaanisti raskaaksi tulleilla. He valvoivat ja tarkkailivat lapsiaan jatkuvasti ja pyrkivät kaikin keinoin suojelemaan heitä. Osa äideistä saattoi suhtautua ylisuojelevasti lastensa terveyteen. Äidit pitivät lapsiaan haavoittuvaisempina muihin lapsiin verrattuna ja olivat huolissaan mahdollisesta sairastumisesta tai riskistä joutua onnettomuuteen. He etsivät usein apua ja neuvoja terveysalan ammattilaisilta varmistaakseen lastensa olevan terveitä. Monet äideistä pyrkivät myös

turvaamaan lastensa terveyden ja turvallisuuden asettamalla heille erilaisia rajoituksia.

Äidit mainitsivat yrittävänsä olla täydellisiä äitejä, ja heillä oli paljon odotuksia ja paineita äitiyttä kohtaan. Aiemmin koettu lapsettomuus sai osan jäämään kotiin ja pyrkimään olemaan

**Äidit mainitsivat
yrittävänsä olla
täydellisiä äitejä,
ja heillä oli paljon
odotuksia ja paineita
äitiyttä kohtaan.**

paljon läsnä lapsen elämässä. He odottivat lastensa saavan erityistä huomiota myös sukulaisilta, ystäviltä ja ammattilaisilta. Äitiyden koettiin täydentävän elämää ja tekevän siitä kiireisempää, mutta onnellisempää.

Osalla äideistä lapsettomuuden kokemus ja hoidot muuttivat pysyvästi identiteettiä. Lapsettomuuden kokemukset jättivät jäljen myös äitiyteen. Lapsen synnyttyä osa äideistä koki, että uuteen rooliin oli haastavaa sopeutua, vaikka he olivat alkuun hyvin omistautuneita äitiydelle ja aina halunneet tulla äidiksi. He kuitenkin kokivat lapsettomuuskokemusten tehneen heistä parempia äitejä kuin mitä he muutoin olisivat olleet ja lisänneen heidän arvostustaan äitiyttä kohtaan.

Lapsen synnyttyä osa äideistä koki ristiriitaisia tunteita. He identifioituivat edelleen lapsettomiksi, vaikka olivatkin äitejä. Lapsettomuuden identiteetti ei poistunut lapsen saannin jälkeen. He tunsivat, ettei äidin identiteetti rakentunut vielä hedelmöityshoitoprosessin tai raskauden aikana, vaan kokivat tullessa äidiksi vasta lapsen synnyttyä. Jotkut suojelivat itseään mahdollisen menetyksen vuoksi eivätkä siksi uskal-

taneet luoda yhteyttä tai kuvitella lasta ennen tämän syntymää.

Kättilöiden tuki voi edistää perheiden hyvinvointia

Hedelmöityshoitoja läpikäyneet naiset ovat huomattava osa kättilöiden asiakaskunnasta, ja kättilöt ovat eri vaiheissa prosessia mukana heidän matkassaan perheiksi. Hedelmöityshoidot läpikäyneillä naisilla on erilaisia kokemuksia raskaudesta ja äitiydestä, eikä ole yhtä oikeaa tapaa kohdata ja tukea niiden avulla raskaaksi tullutta naista.

Ammattilaisen olisi hyvä tukea asiakasta yksilöllisesti eikä tehdä oletuksia naisen kokemuksista. Hedelmöityshoitotausta on huomioitava tuen tarpeita kartoitettaessa, sillä erilaiset pelot, huolenaiheet ja aiemmin koetut vaikeudet voivat vaikuttaa raskausajan hyvinvointiin ja äitiysidentiteetin rakentumiseen. Kiinnittämällä huomiota mahdollisiin lisätuen tarpeisiin voitaisiin vähentää äitien kokemaa stressiä ja edistää heidän hyvinvointiaan. Kättilön on tärkeää osoittaa tukea ja ymmärrystä eikä vähätellä naisten huolia. Asiakkaan tulee kokea tullessa kuulluksi ja ymmärretyksi. ●

JULIA TERVO ja SAANA VOLANEN ovat viimeisen vuoden kättilöopiskelijoita Tampereen ammattikorkeakoulusta.

ELINA BOTHA on kättilö, TET ja kättilötyön lehtori Tampereen ammattikorkeakoulussa.

Artikkeli pohjautuu Tampereen ammattikorkeakoulussa kirjallisuuskatsauksena toteutettuun opinnäytetyöhön (AMK), jossa kuvataan hedelmöityshoitojen avulla raskaaksi tulleiden kokemuksia raskaudesta ja äitiydestä. Opinnäytetyö "Naisten kokemuksia raskaudesta ja äitiydestä hedelmöityshoitojen jälkeen" on luettavissa kokonaisuudessaan osoitteessa www.theseus.fi/handle/10024/780450